

Statenmededeling

Onderwerp

Uitvoeringsprogramma innovatie life sciences & health 2018-2022

Datum

11 juni 2018

Documentnummer

GS: 4373347

PS: 4373347

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant,

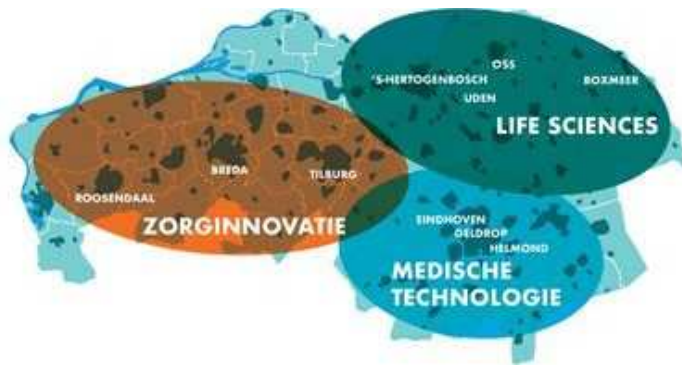
Kennisnemen van

Uitvoeringsprogramma innovatie life sciences & health 2018-2022

Aanleiding

Mede dankzij de [Versnellingsagenda Zorgeconomie](#) zijn de afgelopen jaren (economische) activiteiten en de ecosystemen in de dynamische life sciences & health sector versterkt en verder opgebouwd. Echter de wereld staat niet stil en de inhoud van deze [Versnellingsagenda](#) blijkt onvoldoende aan te sluiten bij de huidige werkelijkheid. Zo zijn er nieuwe ontwikkelingen zoals therapie op maat, vroegdiagnostiek, regeneratieve geneeskunde en preventieve oplossingen. De maatschappelijke uitdaging "gezond ouder worden" is actueler en urgenter dan ooit. Zo leiden vergrijzing en een veranderende levensstijl tot een grote toename van het aantal chronisch zieken. Tegelijkertijd staat het aanbod aan arbeidskrachten in de zorg onder druk en is het zorgsysteem duur en arbeidsintensief. De bestaande en nieuwe uitdagingen bieden kansen om oplossingen te ontwikkelen vanuit de sterke Brabantse clusters met nieuwe technologieën.

Het afgelopen jaar zijn onderzoeken uitgevoerd, kwartiermakers ingeschakeld, businesscases ontwikkeld en is er uitgebreid gesproken met stakeholders uit de sector.

Datum

11 juni 2018

Documentnummer

GS: 4373347

PS: 4373347

Bron: infographic (bijlage 2)

Hieruit blijkt dat de provincie Noord-Brabant een sterke en dynamische life sciences & health sector kent met groeipotentieel. In de provincie is een groot aantal innovatieve campussen, grote bedrijven, kennisinstellingen en innovatief mkb aanwezig en de provincie behoort hiermee tot de top drie van Nederland. Daarbij zijn in grove lijnen drie grote clusters te onderscheiden: (1) een sterk cluster medische technologie (2) een stevig (bio)farma cluster en (3) een breed cluster van publieke en private partijen dat zich richt op testen en implementeren van zorginnovaties.

Uit het onderzoek blijkt dat de economische potentie van de sector onvoldoende wordt benut. Door de snel veranderde wereld is er nu actie nodig wil de Brabantse sector internationaal voorop blijven lopen.

Het Uitvoeringsprogramma innovatie life sciences & health 2018-2022 (bijlage 1) heeft dan ook tot doel de provincie verder te ontwikkelen tot een leidende life sciences & health-regio. In deze statenmededeling en het uitvoeringsprogramma leest u hoe de provincie dit wil aanpakken en de leidende clusters verder wil laten groeien en hiermee de economie en de zorg in Brabant versterken¹.

Bevoegdheid

Provinciale Staten zijn bevoegd tot het stellen van kaders. Deze kaders zijn reeds vastgelegd: het [bestuursakkoord 2015-2019](#), het [Economisch Programma Brabant 2020](#), de [RIS 3 strategie](#), de statenmededeling "[Brabant Vernieuwt](#)". Dit uitvoeringsprogramma geeft hier een uitwerking aan en bouwt verder op de [Versnellingsagenda Zorgeconomie](#).

U wordt via een begrotingswijziging gevraagd de middelen voor de start van het uitvoeringsprogramma 2018 en 2019 beschikbaar te stellen. Het is aan het volgende college om te besluiten over eventuele middelen voor het uitvoeringsprogramma na 2019 en dit ter besluitvorming aan PS voor te leggen.

Kernboodschap

1. *Door verder te bouwen op de sterktes van de life sciences & health sector in Brabant en in te spelen op de trends kan de provincie zich verder ontwikkelen tot een leidende life sciences & health-regio.*

---

¹ Dit document is tot stand gekomen met de input van vele experts uit het veld en input uit drie workshops met ondernemers en kennis- en onderzoeksinstituten onder begeleiding van Roland Berger.

Dit uitvoeringsprogramma richt zich op kansen en behoeften. Wat betreft kansen is gekeken naar de bijdrage die de sector in Brabant kan bieden aan oplossingen voor zorgvraagstukken en daarmee aan economische groeikansen. Maar ook naar de wijze waarop de Brabantse sector internationaal voorop kan blijven lopen en wat bedrijven nodig hebben om zich optimaal te kunnen ontwikkelen. Hieruit zijn twee programmaliijnen voortgekomen waarop de provincie zich de komende periode gaat richten:

Datum

11 juni 2018

Documentnummer

GS: 4373347

PS: 4373347

Bron: [infographic](#)

De belangrijkste kenmerken en beoogde effecten van de twee programmaliijnen zijn:

Programmaliijn 1 "Motor van zorginnovaties"

Het ontwikkelen van innovatieve clusters van bedrijvigheid door voort te bouwen op de internationaal leidende technologieposities van Brabantse kennisinstellingen/bedrijven en die toe te passen voor de ontwikkeling en implementatie van nieuwe oplossingen voor de gezondheidszorg.

De volgende actielijnen worden opgepakt binnen deze programmaliijn:

Actielijn 1: Biomedische materialen voor regeneratieve geneeskunde

Opschaling van [RegMed XB](#), het consortium rond regeneratieve geneeskunde waar de provincie sinds 2016 partner is, om de positie van Brabant in regeneratieve geneeskunde verder te versterken.

Actielijn 2: Diagnostiek dichtbij met innovatieve sensoren en big data

Het bouwen van een mkb-netwerk rondom het Eindhoven MedTech Innovation Centre (e/MTIC). En een onderzoek naar een data verzamelings- en uitwisselingsinfrastructuur.

Actielijn 3: Pivot Park doorontwikkeling

Het verder versterken van de biofarmacie bedrijvigheid en het vestigingsklimaat in Brabant.

Actielijn 4: Microchirurgie en patiëntondersteuning door robotica, kunstmatige intelligentie en virtual en augmented reality

Opstellen roadmap microchirurgie met andere opkomende zorgtechnologieën, die aansluiten bij de kracht van Brabant, inclusief een plan met concrete vervolgstappen.

Programmaliijn 2 "Zorginnovatie sneller naar de markt en de patiënt"

Het creëren van grootschalige proeftuinen met zorgaanbieders waar mkb-ondernemingen innovaties kunnen testen, verbeteren en implementeren, en

daarmee versneld bedrijvigheid en oplossingen voor de gezondheidszorg creëren in Noord-Brabant

De volgende actielijnen worden opgepakt binnen deze programmalijn:

Actielijn 5: Therapie op maat met focus op oncologie

Het ondersteunen van de ontwikkeling van een (virtueel) centrum voor therapie op maat met het accent op oncologische toepassingen.

Actielijn 6: Zorginnovaties sneller thuis

Het ontwikkelen van een grootschalige virtuele proeftuin voor innovaties in de thuisomgeving, waarin huidige proeftuinen en living labs samen werken.

Datum

11 juni 2018

Documentnummer

GS: 4373347

PS: 4373347

Stimulerend ondernemersklimaat

Naast de twee programmalijnen gaat de provincie vanwege onder andere de specifieke karakteristieken van de sector onderzoeken hoe we onze mkb-ondernemingen het beste kunnen aansluiten op het bestaande Brabantse faciliteiten op het gebied van ondernemingsklimaat en/ of dit moet leiden tot nieuw instrumentarium of bijstelling van de bestaande instrumenten.

Als leidende life sciences & health-regio trekt de regio talenten en organisaties aan, brengt nieuwe bedrijven voort, ondersteunt de groei van bestaande bedrijven, genereert hoogwaardige werkgelegenheid en laat Brabantse patiënten en zorgverleners optimaal profiteren van de laatste life sciences & health-innovaties. Voor het thema vermindering dierproeven wordt verwezen naar de themabijeenkomst die hierover binnenkort met uw staten plaatsvindt.

2. Rol van de provincie is gericht op het verbinden van partijen, aanjagen en (mede)investeren.

Zoals beschreven in het Economisch Programma Brabant 2020 is het de rol van de provincie om slim te verbinden, slim (mee) te investeren en een partner te zijn in ontwikkelingen en zo bij te dragen aan structuurversterking. Hierbij wordt optimaal koppeling gelegd met regionaal, nationaal en Europees instrumentarium. In dit uitvoeringsprogramma kiest de provincie voor een duurzame impulsversterking door middel van faciliteren en financieren van activiteiten die bijdragen in organisatiekracht en faciliteiten van de life sciences & health innovatieketen. Hierdoor kan de hele life sciences & health keten accelereren.

Het uitvoeringsprogramma is in nauwe samenwerking met triple helix opgesteld.

Bedrijven, kennisinstellingen, onderwijs en brancheverenigingen hebben in nauwe samenwerking met de provincie en de BOM het uitvoeringsprogramma opgesteld. Zo zijn er interviews bij stakeholders afgenomen en zijn er een drietal discussietafels georganiseerd onder begeleiding van Roland Berger.

3. De maatschappelijke opgave 'Gezond ouder worden' is een integrale opgave

Het life sciences & health programma wordt uitgevoerd in samenwerking met andere beleidsterreinen. Hieronder worden de belangrijkste genoemd met voorbeelden hoe deze bijdragen aan het uitvoeringsprogramma.

Werklocaties

Voor life sciences & health sector investeert de provincie in campussen en werklocaties, denk hierbij bijvoorbeeld aan Pivot Park in Oss. Bij campussen ligt de focus op Research & Development, innovatie en design. Op campussen delen bedrijven ook onderzoeksfaciliteiten. Het inrichten van een campus bevordert de samenwerking en kennisdeling. Zo ontstaan nieuwe ideeën, producten en diensten. Samen met werklocaties worden de bestaande campussen versterkt en wordt gezamenlijk gekeken naar nieuwe campus ontwikkelingen, zoals Innovitapark in Roosendaal.

Datum

11 juni 2018

Documentnummer

GS: 4373347

PS: 4373347

Arbeidsmarktbeleid

Binnen de life sciences & health en de zorgsector spelen twee belangrijke arbeidsmarkt knelpunten. Ten eerste heeft de sector te maken met krapte op de arbeidsmarkt. Ten tweede zit de zorgsector in een transitie en dit betekent in het bijzonder voor zorgprofessionals dat hun werkzaamheden veranderen vooral door innovaties uit de life sciences & health sector. Deze arbeidsmarkt vraagstukken zijn onderdeel van het uitvoeringsprogramma 'Naar een veerkrachtige arbeidsmarkt' en de gezamenlijke Human Capital Agenda (HCA). De belangrijkste trends en ontwikkelingen binnen de life sciences & health zijn in kaart gebracht en zijn onderdeel van een gezamenlijke met onze stakeholders te ontwikkelen actieagenda².

Sociale veerkracht

Uit de onlangs uitgevoerde Inventarisatie Brabantse [Betekeniseconomie](#) blijkt dat veel initiatieven zich richten op de zorg. Vanuit het programma Sociale Veerkracht wordt op basis van de aanbevelingen uit deze inventarisatie onder andere ingezet op het stimuleren en versterken van deze zorginitiatieven. Het gaat hierbij nadrukkelijk om ondernemers met oplossingen (zorginnovaties), waarmee ouderen en chronisch zieken langer, veilig thuis kunnen blijven wonen. De barrières die deze ondernemers ondervinden vertonen veel overeenkomsten met ondernemers uit de life sciences & health sector. In het uitvoeringsprogramma werken we naar een robuust Brabant breed netwerk van proeftuinen, dat acteert als één grootschalige virtuele proeftuin voor het testen en implementeren van zorg- en gezondheidsinnovaties bij mensen thuis, met als doel het stimuleren van bedrijvigheid.

Digitaliseringsagenda Brabant

De provincie heeft de ambitie sneller en adequater in te springen op ontwikkelingen door digitalisering. Hiervoor is een strategische verkenning uitgevoerd naar het onderwerp digitalisering. Hierbij zijn ook de kansen en bedreigingen in kaart gebracht die ontstaan uit de digitalisering van economie en samenleving in Brabant. Het is dan ook niet vreemd dat hierbij ook gekeken is naar het technisch mogelijk maken van de uitrol en opschaling van e-Health toepassingen richting burgers. Een aantal concrete projecten/ initiatieven binnen het life sciences & health programma hebben deze open en veilige digitale infrastructuur nodig voor validatie en implementatie van zorginnovaties en vallen

---

² Verwachting gezamenlijke arbeidsmarktbeleid en economie & innovatie HCA zomer 2018 gereed.

hiermee onder de digitaliseringsagenda Brabant en de Smart Data Agenda van Brabant³ (zie ook Verkenning '[Brabant digitaliseert](#)').

Datum

11 juni 2018

Documentnummer

GS: 4373347

PS: 4373347

De provincie volgt een stapsgewijze aanpak.

Om succesvol te zijn, kiest de provincie voor een gerichte, trapsgewijze aanpak met een duidelijke focus. De investeringen worden aan u voorgelegd in de bijbehorende begrotingswijziging 'Uitvoeringsprogramma innovatie life sciences & health 2018-2022'.

Voor bovenstaande activiteiten zijn de volgende middelen begroot:

Activiteiten 2018-2019	Begroting 2018-2019
Motor van zorginnovaties	3.000.000
Zorginnovatie sneller naar de markt en de patiënt	2.000.000
Totaal	5.000.000

De bovenstaande bedragen zijn gebaseerd op voorgestelde projecten door de initiatiefnemers en adviezen van experts. Het gaat hier om tijdelijke investering van de provincie voor de periode 2018-2019 ter versterking van het ecosysteem zoals het opbouwen van een mkb-netwerk, een haalbaarheidsonderzoek, het opstellen van een roadmap en (uitvoerings)plan. Exacte bedragen zijn nog onderwerp van gesprek met de diverse partijen. De provincie Noord Brabant streeft hierbij naar zo groot mogelijk effect op onze inzet. De eerste KPI's zijn gebaseerd op programma KPI's, per businesscase worden hier project KPI's aangekoppeld. Hierover wordt u via de regulier P&C cyclus geïnformeerd. Inhoudelijk loopt het uitvoeringsprogramma tot 2022 met hieraan gekoppeld KPI's en middelen tot 31 december 2019. Het is aan het volgende college om te besluiten over eventuele middelen voor het uitvoeringsprogramma na 2019 en dit ter besluitvorming aan PS voor te leggen. Hierbij wordt in de afweging onder andere de evaluatie van het Economisch Programma Brabant 2020, de uitkomsten van onderzoeken in het kader van het uitvoeringsprogramma innovatie life sciences & health en het nieuwe bestuursakkoord, meegenomen.

Kritieke Prestatie Indicatoren

Voor het uitvoeringsprogramma innovatie life sciences & health hebben we de aanbevelingen van de provinciale auditcommissie 'methode Duisenberg' toe gepast op het uitvoeringsprogramma. Onderstaande Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's) zijn door de provincie geïdentificeerd, die zijn gebaseerd op het advies van ERAC (adviesbureau). Daarnaast zijn vanuit de Versnellingsagenda Uitvoeringsstrategie Zorg economie 2012-2016 enkele outcome doelstellingen geactualiseerd en vertaald naar meetbare KPI's en verwerkt in het nieuwe uitvoeringsprogramma Life sciences & health.

In de reguliere P&C-cyclus zal dit jaarlijks worden verantwoord.

Het gaat hierbij om de volgende outcome doelstellingen:

Output / throughput *	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal testomgevingen (living labs, field labs, proeftuinen) ^A	4	6	7	7	7
Aantal testomgevingen deel uitmaakt van het Brabantse proeftuinen netwerk ^B	Nul-meting	10%	25%	30%	40%

³ Economisch Programma Brabant, Uitvoeringsprogramma HTSM, programmaliijn Smart Data (2018)

Totaal aantal life sciences & health bedrijven in Brabant ^c	850	880	910	940	970
Inkomende en uitgaande missies met bedrijven en kennisinstellingen (per missie / bezoek)	1	1	1	1	1
Pivot Park bezettingsgraad totaal	71%	74%	78%	81%	83%
Pivot Park aantal werknemers / parkbewoners (fte)	580	610	640	668	686

Datum

11 juni 2018

Documentnummer

GS: 4373347

PS: 4373347

Tabel: KPI's life sciences & health programma 2018-2019

*Als onderdeel van de P&C cyclus rapporteert de BOM jaarlijks diverse KPI's over de life sciences & health sector zoals het aantal bedrijven/ business cases dat is begeleid naar financiering en deze heeft verkregen. Overige KPI's worden gerapporteerd door betrokken partners of komen van het CBS. De KPI's 2020-2022 zijn de verwachte doorlopende effecten door de investeringen in 2018-2019 in dit uitvoeringsprogramma en afgestemd met het team Kennis en Onderzoek, zie hiervoor de begrotingswijziging 38/18.

^A Het gaat hier om testomgevingen waar de provincie actief betrokken is. Voor 2018 gaat het om het huidige aantal testomgevingen en voor 2019-2022 gaat het om het totaal aantal van nieuwe en bestaande testomgevingen.

^B Doel is zoveel mogelijk proeftuinen en living labs, inclusief testomgevingen waar de provincie niet actief betrokken is, samen te brengen in een grootschalige virtuele proeftuin voor innovaties (zie actielijn 6 uitvoeringsprogramma).

^C Het gaat hier om het totaal aantal bedrijven die onder de topsector life sciences & health vallen in Brabant volgens het CBS.

Consequenties

De provincie is één van de partners van de verschillende deelprogramma's binnen het uitvoeringsprogramma. Voor het behalen van de resultaten is inzet nodig van alle bedrijven en kennisinstellingen waarmee dit uitvoeringsprogramma is opgesteld. We maken dan ook concrete afspraken met deze partijen door KPI's deze vast te leggen in onder andere leningsovereenkomsten en subsidiebeschikkingen. Hierover wordt u in via de reguliere P&C cyclus geïnformeerd en dit wordt ook meegenomen in de eindevaluatie van het Economisch Programma Brabant in 2020.

Europese en internationale zaken

Het onderwerp zorg (health) staat Europees hoog op de (politieke) agenda. Met onze aanpak worden Brabantse bedrijven en kennisinstellingen beter in staat gesteld om aan te haken op Europese programma's en trajecten zoals Horizon 2020, Interreg, OP-Zuid, Manunet en Vanguard. Hiermee zet de provincie in op het verder multipliceren van haar eigen middelen. Het nieuwe Europese cohesiebeleid wordt nu opgesteld. De verwachting is dat er meer ruimte komt voor het opzetten van internationale (innovatie)samenwerking. Dit uitvoeringsprogramma speelt hier al op in. Bijvoorbeeld door het opzetten van pre-competitieve samenwerkingen, die leiden tot nieuwe business cases in Nederland of Europa.

Daarnaast werkt de provincie aan een internationaliseringsagenda waarbij wereldwijd coalities worden gesmeed met partners en sterke regio's. Doel voor de life sciences & health is om markten te vergroten, kennis uit te wisselen en het slim gebruik maken van Europese middelen. Dit gebeurt inmiddels met Beieren en

Baden-Württemberg (Duitsland), Boston (USA) en Antwerpen en Brabant (België).

Datum

11 juni 2018

Documentnummer

GS: 4373347

PS: 4373347

Communicatie

Het uitvoeringsprogramma is voorzien van een infographic met de belangrijkste elementen van het programma. De documenten worden gepubliceerd op de website. Er wordt een persbericht verzonden wat ook in de vorm van nieuwsbericht online wordt verspreid. Samenwerkingspartners worden via de netwerken in kennis gesteld. De resultaten van de programmaliijnen worden gemonitord en indien relevant worden deze gecommuniceerd.

Vervolg

Gelijktijdig met deze statenmededeling leggen wij u een begrotingswijziging voor. Met het vrijmaken van deze middelen door uw Staten kunnen we overgaan tot de uitvoering van de programmaliijnen binnen het Uitvoeringsprogramma innovatie life sciences & health 2018-2022.

Bijlagen

1. Uitvoeringsprogramma innovatie life sciences & health 2018-2022.
2. Infographic Uitvoeringsprogramma innovatie life sciences & health 2018-2022

Gedeputeerde Staten van Noord Brabant,

de voorzitter,

de secretaris,

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

Opdrachtgever: mw. drs. M. Wijnstekers, Manager Economisch Programma Brabant, cluster Economie en Internationalisering.

Opdrachtnemer: de heer P. van de Pas